

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Туряниця О.О.,

аспірант кафедри конституційного права

та порівняльного правознавства

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Туряниця О.О. Механізм реалізації прав професійних спортсменів в Україні: конституційно-правовий аналіз

Конституція України закріплює обов'язок держави не тільки дбати про розвиток фізичної культури і спорту (стаття 49), але й дотримуватися та захищати права та свободи людини і громадянина (частина 2 статті 3 Конституції України). Саме захист наданих державою правомочностей є одним із найголовніших показників правової та демократичної держави [1].

Одним із найважливіших кроків на шляху до вирішення означеної проблеми є ефективна та результативна робота нормотворця. Незважаючи на величезну кількість правового матеріалу, варто констатувати наявність прогалин та колізій у законодавстві, або й взагалі відсутність норм, які б регламентували суспільні відносини, пов'язані з особливостями розвитку суспільної діяльності у сфері спорту.

Натомість локальні нормативні документи, правила чи рішення спеціалізованих громадських організацій, що очолюють міжнародний спортивний рух, визнаються як обов'язкові до виконання, порушуючи при цьому наявну національну нормативну базу. Саме тому окремого конституційно-правового дослідження потребує «автономність спорту» як факт, що склався та регламентує професійний спорт України.

Метою статті є огляд та конституційно-правовий аналіз механізму реалізації прав професійних спортсменів з огляду на автономний характер діяльності у сфері спорту.

Розглянуто ряд фактів, що підтверджують наявність «автономності» у сфері професійного спорту, а саме, рекламу алкоголю, відповідні повноваження Міністерства молоді та спорту України та ліміт на легіонерів. Проаналізовано юрисдикцію органів спортивного правосуддя.

Доведено неузгодженість локальних регламентних норм з положеннями Конституції України та іншими національними законодавчими нормами. Обґрунтовано доцільність створення окремого спеціалізованого арбітражного центру – постійно діючого третейського суду у сфері спорту. Наголошено на необхідності виділення спортивного права в окрему галузь права та прийняття спеціального Закону України «Про професійний спорт», що дозволить сформувати єдині принципи та комплексний підхід до регламентації відносин у даній сфері.

Ключові слова: професійний спорт, конституційно-правовий аналіз, механізм реалізації прав професійних спортсменів, «автономність спорту», третейський суд.

Turyanytsia O.O. Mechanism of realization of the rights of professional athletes in Ukraine: constitutional and legal analysis

The Constitution of Ukraine enshrines the duty of the state not only to take care of the development of physical culture and sports (Article 49), but also to respect and protect the rights and freedoms of human and citizen (Part 2 of Article 3 of the Constitution of Ukraine). The protection of state powers is one of the most important indicators of a legal and democratic state [1].

One of the most important steps on the way to solve this problem is the effective and efficient work of the legislator. Despite the huge amount of legal material, it is worth noting the existence of gaps and conflicts in the legislation, or even the absence of rules that would regulate public relations related to the peculiarities of the development of social activities in the field of sports.

Instead, local regulations, rules or decisions of specialized non-governmental organizations leading an international sports movement are recognized as binding, in violation of existing national regulations. That is why a separate constitutional and legal study needs «autonomy of sport» as a fact that has developed and regulates professional sports in Ukraine.

The purpose of the article is a review and constitutional and legal analysis of the mechanism of realization of the rights of professional athletes speaking of the autonomous nature of activities in the field of sports.

A number of facts confirming the existence of «autonomy» in the field of professional sports are considered, namely, alcohol advertising, the relevant powers of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine and the limit on legionnaires. The jurisdiction of sports justice is analyzed.

The inconsistency of local regulations with the provisions of the Constitution of Ukraine and other national legislations has been proved. The expediency of creating a separate specialized arbitration center - a permanent arbitration court in the field of sports - is substantiated. Emphasis on the need to allocate sports law in a separate branch of law and the adoption of a special Law of Ukraine «On Professional Sports», which will form common principles and a comprehensive approach to the regulation of relations in this area is placed.

Keywords: professional sport, constitutional and legal analysis, mechanism of realization of rights of professional athletes, «autonomy of sport», arbitration court.

Історично обумовленим фактом, що характеризує взаємовідносини спорту з національними урядами своїх держав, є його автономність. В той же час, автономність (часткова незалежність) є основним стримувальним елементом сфери професійного спорту; її проявом стало безпосереднє визнання локальних нормативних документів, рішень та правил спортивних громадських організацій урядами окремих держав.

Грунтовний аналіз професійної діяльності у сфері спорту України, зокрема, футболу, попри загальну підпорядкованість Кабінету Міністрів України, теж вказує на його автономність, тобто

самоорганізованість і незалежність в управлінні. Так, головною організацією, що, по-перше, сприяє зростанню рівня і масовості футболу; по-друге, забезпечує гідне представництво України в міжнародному футбольному співтоваристві; по-третє, розвиває систему пропаганди та популяризує футбол, є Українська асоціація футболу (УАФ - до травня 2019 року мала назву Федерація футболу України (ФФУ)). УАФ є всеукраїнською громадською незалежною спортивною організацією, що заснована 13 грудня 1991 року; член Спілки європейських футбольних асоціацій (УЄФА) і Міжнародної федерації футболу (ФІФА) від 1992 року [13].

Міністерство молоді та спорту України визнало Українську асоціацію футболу єдиною національною федерацією з даного виду спорту в нашій державі та наділило УАФ необхідними повноваженнями з розвитку футболу в Україні та його представництво у відносинах з різноманітними міжнародними спортивними організаціями, керуючись ст. 20 «Спортивні федерації» Закону України «Про фізичну культуру і спорт» («Спортивні федерації (асоціації, спілки, об'єднання тощо) - громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є: забезпечення інтересів членів відповідних спортивних федерацій у сфері спорту, в тому числі сприяння захисту їх соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших інтересів; сприяння розвитку відповідного виду (видів) спорту шляхом участі у розробленні та виконанні відповідних програм; залучення різних груп населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; сприяння підготовці спортсменів національних збірних команд та забезпечення їх участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях; організація та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку відповідного виду (видів) спорту; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту. Спортивні федерації діють на підставі статуту. У найменуванні спортивної федерації зазначається вид спорту, розвитку якого вона сприяє. Спортивні федерації можуть мати всеукраїнський або місцевий статус. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, може надати спортивній федерації статус національної спортивної федерації. Статус національної спортивної федерації надається лише одній спортивній федерації з відповідного виду спорту, яка має всеукраїнський статус. У разі відсутності відповідної міжнародної спортивної федерації статус національної спортивної федерації, що сприяє розвитку національного виду спорту, надається за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту. Спортивні федерації із статусом національної спортивної федерації можуть отримувати з державного бюджету фінансову підтримку відповідно до закону на розвиток відповідного виду спорту, організацію і проведення спортивних заходів») [6].

З метою максимально ефективного дослідження механізму реалізації прав професійних спортсменів, розглянемо такі аспекти автономної діяльності у сфері спорту як реклама алкоголю, повноваження Міністерства молоді та спорту України, ліміт легіонерів та юрисдикція органів футбольного правосуддя.

Проблема реклами алкоголю на українському телебаченні під час проведення професійних спортивних змагань є дуже поширеною і, в той самий час, надзвичайно дискусійною серед правознавців та інших громадян. Так, з одного боку, відповідно до ч. 1 ст. 22 Закону України «Про рекламу» від 03.07.1996 року реклама

тютюнових виробів, реклама знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, забороняється: на радіо та телебаченні, у тому числі, за допомогою кабельного, супутникового, IP-телебачення, онлайн-телебачення, мобільного телебачення, цифрового ефірного телебачення та інших засобів передавання сигналу. Згідно з ч. 2 ст. 22 цього Закону реклама алкогольних напоїв, реклама знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої, забороняється, в тому числі, на радіо та телебаченні з 6 до 23 години; засобами внутрішньої реклами. З іншого боку, відповідно до абзацу 2 ч. 4 ст. 22 даного Закону дозволяється спонсорування теле-, радіопередач, театральних-концертних, спортивних та інших заходів з використанням знаків для товарів та послуг, під якими випускаються алкогольні напої [4]. З цих положень випливає наступне: транслювати процес розпивання, до прикладу, пива під час проведення спортивних матчів суворо заборонено, а зображувати торгову марку, під якою алкогольний напій продається, - дозволено.

Отже, законодавче визначення «реклами» алкоголю є, по-перше, дуже розмитим та неоднозначним для її кваліфікації; по-друге, така дефініція дає законну можливість обійти вищезазначену заборону. Наприклад, під час матчів київського «Динамо» та донецького «Шахтаря» у Лізі Чемпіонів – найсильнішому футбольному клубному турнірі світу - постійно рекламується відомий пивний бренд, що є ексклюзивним спонсором цих змагань.

Вважаємо, що професійний спорт і реклама алкоголю в ньому є несумісними явищами; остання має бути повністю заборонена у всіх її проявах, оскільки пропаганда алкогольних напоїв під час трансляції спортивних змагань може створити у багатьох громадян України помилкове враження, що спортсмени досягають успіху в своїй важкій професії за допомогою вживання горілки, пива, вина тощо. На нашу думку, реклама алкогольних напоїв є порушенням ст. 3 Конституції України, де прямо передбачено, що життя та здоров'я людини визнаються у нашій державі найвищою соціальною цінністю [1].

Задля детального вивчення особливостей автономності професійного спорту в Україні обов'язковим є аналіз та оцінка суперечливих і недосконалих повноважень Міністерства молоді та спорту України. Наведено деякі з них. Так, згідно з абзацом 7 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вищезазначене міністерство організовує та проводить чемпіонати України з видів спорту, визнаних в Україні, інші всеукраїнські та міжнародні спортивні заходи, забезпечує участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях, розробляє та подає на затвердження центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України. Натомість, насправді міністерство фактично не має відношення до організації та проведення чемпіонатів української «Прем'єр-ліги» чи Першої та Другої ліги з футболу.

Відповідно до ч. 8 ст. 20 даного Закону національні спортивні федерації представляють вид спорту у відповідних міжнародних спортивних федераціях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, з урахуванням пропозицій Національного олімпійського комітету України, Національного комітету спорту інвалідів України, Спортивного комітету України, та на міжнародних спортивних змаганнях. Наприклад, у футболі міжнародними спортивними організаціями є вищезазначені ФІФА та УЄФА, і важко уявити ситуацію, при якій Міністерство молоді та спорту України не затвердить ці організації у якості міжнародних спортивних федерацій з футболу. Таким чином, нормативна логіка таких визнань повністю відсутня.

Згідно з ч. 1 і ч. 2 ст. 40 цього Закону зазначається, що правила спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні, включають вимоги до учасників змагань, відповідних спортивних споруд, спеціального обладнання та інвентарю, умови та порядок визначення результатів та переможців змагань. Вони розробляються всеукраїнською спортивною федерацією з виду спорту з урахуванням правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації. Правила спортивних змагань затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту (Міністерством молоді та спорту України), з урахуванням пропозицій відповідних всеукраїнських спортивних федерацій. Однак протиріччя в даній ситуації полягає в тому, що у такому виді спорту як футбол єдиним органом, який розробляє, приймає, затверджує та може вносити зміни до правил спортивних змагань є Міжнародна рада футбольних асоціацій (ІФАВ; заснована у 1886 році; до її складу входять чотири представники від ФІФА та по одній людині від «батьків-засновників» футболу: Англії, Шотландії, Уельсу та Ірландії).

Відповідно до ч. 5 ст. 45 даного Закону міжнародні спортивні змагання проводяться організаторами спортивних заходів на території України за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту (Міністерством молоді та спорту України), з урахуванням пропозицій відповідної спортивної федерації із статусом національної спортивної федерації, відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, на території яких планується

проведення цих змагань. Ці міжнародні спортивні змагання включаються Міністерством молоді та спорту України до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України. Спортивні змагання не визнаються та не можуть визначатися як міжнародні, у тому числі в рекламі та інформаційних повідомленнях, без включення їх до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України. Це положення також є абсолютно нормативно нелогічним, оскільки жоден з українських клубів, які беруть участь у турнірах, організованих УЄФА (Ліга Чемпіонів та Ліга Європи), ніколи не отримувал відповідного «рішення» вищевказаного міністерства про участь у таких міжнародних змаганнях [6].

Вважаємо, що невдало нормативно закріплені функції Міністерства молоді та спорту України дозволяють побачити і проаналізувати недоліки законодавчого регулювання окремих аспектів спорту, в цілому, та професійного спорту, зокрема.

Встановлення ліміту на легіонерів (згідно з локальними нормативними актами - обмеження кількості тих футболістів, які відповідно до Положень застосування Статуту ФІФА не мають права виступати за національні збірні команди України, в одночасному перебуванні на футбольному полі) є одним із ключових проявів автономності професійного спорту в нашій державі.

Так, щодо даного явища В. Гримайло наголошує на неузгодженості локальних регламентних норм із законодавством України [9]. З одного боку, пунктом 21 ст. 13 Регламенту Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2020-2021 (далі - Регламент «УПЛ») визначено, що «у складі команди клубу на полі під час матчу може одночасно перебувати не більше 7 (семи) футболістів-легіонерів» [8]. «У складі команди клубу на полі під час матчу першої, другої ліг може перебувати одночасно не більше 3 (трьох) футболістів-легіонерів» (пункт 4 статті 27 Регламенту Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Професіональної футбольної ліги сезону 2020-2021 (далі - Регламент «ПФЛ») [7]. Більше того, клуб зобов'язаний сплатити Українській асоціації футболу грошові кошти за заявку кожного футболіста-легіонера (ч. 19 ст. 8 Регламенту «УПЛ», ч. 41 ст. 17 Регламенту ПФЛ).

З іншого боку, Конституція України закріплює рівність прав громадян України та іноземних громадян (ст. 26 Конституції України), недопустимість будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, етнічного та соціального походження, за мовними або іншими ознаками, в тому числі і, як зазначалося вище, щодо права на працю (ст. 24, 43 Конституції України). Пунктом 6 ст. 92 Конституції України також встановлено, що засади регулювання праці та зайнятості визначаються виключно законами [1].

При цьому ч. 2 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» законодавчо закріплює положення про те, що діяльність спортсменів у професійному спорті провадиться відповідно до Кодексу законів про працю та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій [6]. Проте Кодекс законів про працю не регулює особливі умови праці спортсменів, натомість у ст. 21 міститься положення про те, що «забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема, порушення принципу рівності прав і можливостей особи» [2].

Проаналізувавши питання встановлення ліміту на легіонерів в українському професійному футболі, вважаємо, що в даному випадку має місце певна неузгодженість та некоректність при співвідношенні двох груп вищевикладених норм (локальних регламентних норм, з однієї сторони, та законодавчих положень – з іншої). Подібні колізії правових норм у черговий раз доводять доцільність якнайшвидшого прийняття спеціального Закону України «Про професійний спорт», в якому на законодавчому рівні були б закріплені особливі права, якими володіють професійні спортсмени, в тому числі й особливості ліміту відносно легіонерів та порядок його встановлення, що досить якісно, глибоко і детально регламентуються неурядовими футбольними громадськими організаціями (ФІФА, УЄФА, УАФ).

Юрисдикція органів футбольного правосуддя (так званих «квазісудових органів») є тією складовою автономності професійного спорту, яка надає можливість спортсмену-професіоналу звернутися у відповідні компетентні футбольні організації (система органів футбольного правосуддя на чолі з органом першої інстанції - Контрольно-дисциплінарним комітетом УАФ та органом другої інстанції - Апеляційним комітетом УАФ (ч. 1 ст. 36 Дисциплінарних правил Української асоціації футболу (далі – Дисциплінарні правила)) [21], повноваження яких визначені майже всіма статутними і регламентними документами УАФ) задля захисту та відновлення своїх порушених прав. В даному випадку також має місце певна колізія між нормами Конституції України та положеннями актів органів спортивного правосуддя у сфері професійного футболу. Так, згідно з ч. 1 та ч. 2 ст. 124 Конституції України правосуддя в нашій державі здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи [1].

У той самий час, відповідно до ч. 3 ст. 36 Дисциплінарних правил вищезазначені органи футбольного правосуддя мають виключне право вирішувати спори (окрім віднесених до компетенції Палати з вирішення спорів УАФ) між юридичними особами, клубами, командами, футболістами, офіційними та іншими особами, які задіяні або працюють у футболі, та застосовувати дисциплінарні санкції до них за порушення норм статутних і регламентних документів; встановлюють наявність або відсутність фактів, які мають юридичне значення. Згідно з ч. 3 ст. 1 Дисциплінарних правил їхня дія поширюється на всі правовідносини, що безпосередньо пов'язані з діяльністю в футболі за нормами законодавства України, статутних і регламентних документів УАФ, за винятком виключної компетенції УЄФА та ФІФА.

Показовими у наявності суперечностей між нормами Основного закону держави та органів футбольного правосуддя, про що зазначалося вище, є, по-перше, пункт 1.3. ст. 3 Статуту Української асоціації футболу, відповідно до якого УАФ, а також її члени, офіційні особи, клуби, тренери, футболісти та інші суб'єкти футболу зобов'язані виносити будь-які спори національного масштабу, що виникають у результаті чи в зв'язку із застосуванням цього Статуту чи регламентних документів УАФ, на розгляд в останню інстанцію в особі виключно тільки незалежного та неупередженого Спортивного арбітражного суду (САС - м. Лозанна, Швейцарія), який вирішує спір, що виключає можливість звернення в будь-який суд загальної юрисдикції. Відповідальність за недотримання цієї вимоги передбачена Дисциплінарними правилами УАФ [35]; по-друге, у випадку подання позовних заяв до судів загальної юрисдикції для вирішення будь-яких спірних питань і конфліктів, що виникають між суб'єктами футболу в межах дії Статуту Української асоціації футболу або регламентних документів УАФ, а також в Спортивному арбітражному суді, один із двох вищезазначених органів здійснення футбольного правосуддя УАФ зобов'язує заявників відмовитися від позову шляхом подання відповідної заяви до суду загальної юрисдикції, наслідком чого повинно стати закриття провадження у справі судом загальної юрисдикції, та застосовує дисциплінарні санкції згідно з Дисциплінарними правилами УАФ (ч. 2 ст. 29 Дисциплінарних правил).

В даній колізійній ситуації необхідно зазначити, що абсолютна більшість суб'єктів футболу вирішує всі свої «суперечки» саме в межах статутних та регламентних документів і у визначеній системі органів футбольного правосуддя, в першу чергу, з метою уникнення кримінальної чи адміністративної відповідальності та у зв'язку з існуючою недовірою до судів загальної юрисдикції. Показовим тут є згаданий нами відомий випадок побиття гравцем мадридського «Реалу» Пепа футболіста команди «Хетафе» в матчі чергового туру чемпіонату Іспанії, що мав місце в 2009 році. За ці ганебні дії португалець був дискваліфікований іспанською Лігою на дев'ять матчів, але, як бачимо, не був підданий заходам кримінального чи адміністративного впливу, як і майже всі професійні футболісти у подібних ситуаціях.

Певним винятком тут можна вважати так звану «справу Деметрадзе», коли відомий грузинський футболіст Георгій Деметрадзе, який протягом багатьох років виступав у чемпіонаті України, не дотримавшись визначеної регламентними та статутними документами УАФ процедури, з позовом про порушення правил у частині обмежень щодо одночасного перебування на футбольному полі гравців-легіонерів звернувся до суду загальної юрисдикції. Проте останній де-факто відмовився виносити рішення по суті у даній справі й відповідно задовільнити позов, тим самим, підтвердив небажання судів загальної юрисдикції втручатися у сферу професійного спорту, фактично визнаючи її повну автономність та непідконтрольність державі щодо вирішення тих чи інших правових спорів [9].

Вважаємо, що сфера професійного спорту є однією з небагатьох (поряд з релігією) автономних сфер в Україні, яку держава, звичайно, хотіла б повністю підкорити собі, а натомість, змушена, у свою чергу, враховувати та прислухатися до рішень, що приймаються громадськими спортивними неурядовими організаціями (ФІФА, УЄФА, УАФ).

Згаданий нами вище Спортивний арбітражний суд (створений рішенням Міжнародного олімпійського комітету у 1983 році) на сьогоднішній день є найбільш авторитетним і професійним самостійним незалежним арбітражним органом, до повноважень якого належить вирішення спорів різноманітного характеру, що виникають не лише у спорті, але й у будь-якій діяльності, що має відношення до нього. Не дивлячись на те, що офіційним місцем знаходження САС є швейцарська Лозанна, за певних обставин, внаслідок погодження з усіма сторонами, голова суду може прийняти рішення про проведення судового розгляду в іншому місці.

Спортивному арбітражному суду притаманні певні особливості, а саме: по-перше, економічність розгляду (оскільки в САС часто вирішуються спори між різними за статусом сторонами, однією з основних його цілей є забезпечення однакового доступу до правосуддя, з одного боку, великих спортивних організацій чи самодостатніх, заможних спортсменів, а з іншого боку, великої кількості тих спортсменів, які не мають фінансових можливостей навіть подати позов); по-друге, близько 90% справ у САС становлять апеляції (більшість національних та міжнародних спортивних організацій визнали Спортивний арбітражний суд як остаточну апеляційну інстанцію для міжнародних спорів; виключно САС є органом, що, згідно з нормами

Всесвітнього антидопінгового кодексу, розглядає апеляції з цієї категорії справ (окрім спорів, що виникають в професійних спортивних лігах США, які мають свою власну форму арбітражу)); по-третє, однією з ключових функцій Спортивного арбітражного суду є надання юридичних консультацій щодо основних проблем спортивної діяльності, не пов'язаних безпосередньо з виникненням спорів (подібні висновки не носять обов'язковий характер, тобто є схожими на «експертні висновки» у комерційному світі) [25, с. 191-193].

Вважаємо, що з моменту свого створення САС отримав визнання та повну довіру міжнародного спортивного співтовариства. Незважаючи на те, що Спортивний арбітражний суд є недержавним органом із вирішення спорів, його діяльність є не менш ефективною, а в переважній більшості випадків характеризується набагато компетентнішим та оперативнішим способом розгляду справ та прийняття справедливих рішень.

Не дивлячись на всі вищезазначені переваги вирішення спорів у САС, на сьогоднішній день дискусійною залишається проблема обмеження при цьому абсолютного права громадян на судовий захист, встановленого Конституцією та законами України. Так, з одного боку, приймаючи за основу різноджерельну теорію права, в статутах та інших установчих документах можуть бути встановлені подібні правила поведінки (положення, закріплені ФФУ, УЄФА, ФІФА тощо) учасників таких правовідносин. Тим паче, що спортивні організації є членами громадських об'єднань (ліг спорту, федерацій спорту), які у свою чергу діють на території України у відповідності з Конституцією України, Законами України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 року, «Про фізичну культуру і спорт», іншими законами та нормативно-правовими актами України. А згідно з ч. 2 ст. 22 Закону України «Про громадські об'єднання» втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом [3].

Проте, з іншого боку, відповідно до вищезгаданої ст. 124 Конституції України правосуддя в нашій державі здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду (прийнятий на дипломатичній конференції в Римі 17 липня 1998 року і набрав чинності з 1 липня 2002 року). У свою чергу ч. 1 ст. 55 Конституції України встановлює, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 року правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом. Народ бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [5].

Отже, специфічною ознакою правовідносин, які складаються у сфері професійного спорту є те, що регулювання діяльності суб'єктів цих правовідносин здійснюється відповідно до статутних та регламентних документів спортивних організацій. Вважаємо, що з метою приведення їхніх корпоративних норм у відповідність до Конституції України необхідно створити окремий орган – третейський суд – з розгляду усіх спортивних спорів (цивільних, трудових, господарських, спортивних) з усіх видів спорту.

Це підтверджує і міжнародний досвід. Так, вищим органом, який розглядає спори у сфері спорту, є саме третейський суд – Спортивний арбітражний суд у Швейцарії. Світовий досвід показує, що найбільш оптимальним способом створення третейського суду, що вирішує спори в галузі спорту, є організація спеціалізованого спортивного некомерційного арбітражного центру, при якому і функціонує такий третейський суд. Виходячи зі специфіки спортивних відносин, подібний спеціалізований арбітраж може існувати й ефективно діяти виключно всередині самої спортивної галузі. За відповідною схемою працюють практично всі відомі спеціалізовані арбітражні центри у світі, до яких відносять: Бельгійську арбітражну комісію зі спорту (Comission Belge d'arbitrage pour lesport), Палату з вирішення спорів у галузі спорту в Італії (Cameradi Conciliazione e Arbitratoperlo Sport), Національний спортивний центр з вирішення спорів в Австралії (National Sport Dispute Center) тощо. На міжнародному рівні діє Міжнародна спортивна арбітражна рада (International Council of Arbitration for Sport), при якій був створений Міжнародний спортивний арбітражний суд (Court of Arbitration for Sport), який уповноважений розглядати всі спори, що виникають між державами в галузі

спорту. Особливістю практично всіх спортивних арбітражних центрів є їх виключне місце в системі третейських судів, що обумовлюється не тільки характером справ і специфікою правовідносин, але й профільними фахівцями (третейськими суддями), яких необхідно залучати для вирішення спорів.

Отже, на основі проведеного аналізу суб'єктивних прав професійного спортсмена в Україні можна зробити наступні висновки.

1. Детальний аналіз механізму реалізації прав професійних спортсменів дозволяє виокремити основний, історично обумовлений стримувальний елемент сфери професійного спорту в Україні - його автономність (часткову незалежність), проявом якої стало безпосереднє визнання на державному рівні локальних нормативних документів, рішень та правил міжнародних спортивних громадських організацій.

2. Низка фактів, що підтверджують наявність «автономності» у сфері професійного спорту, а саме: реклама алкоголю, відповідні повноваження Міністерства молоді та спорту України й ліміт на легіонерів - вказують на неузгодженість локальних регламентних норм з положеннями Конституції України та іншими національними законодавчими нормами.

3. Юрисдикція органів спортивного правосуддя, з одного боку, надає можливість спортсмену-професіоналу звернутися у відповідні компетентні спортивні організації, а з іншого - обмежує його абсолютне право як громадянина на судовий захист, закріплене в Конституції та законами України. З метою ефективного вирішення даної колізії вважаємо за доцільне створити в Україні окремий спеціалізований арбітражний центр – постійно діючий третейський суд у сфері спорту.

4. Нормативно-правове врегулювання, що виникає між суб'єктами-учасниками професійного спорту, вимагає конкретизації й узгодження з чинною національною законодавчою базою. Вважаємо, що виділення спортивного права в окрему галузь права, прийняття спеціального Закону України «Про професійний спорт» дозволить сформувати єдині принципи та комплексний підхід до регламентації відносин у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с..
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322- VIII. Відомості Верховної Ради України. 1971. № 50. Ст. 375.
3. Про громадські об'єднання. Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
4. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 року № 270/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 39. Ст. 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року №3808/12. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 14. Ст. 80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
7. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Професіональної футбольної ліги сезону 2020/21. URL: <http://pfl.ua/docs/c612b2fe96eab506173703066450b1b0.pdf>
8. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2020/21. URL: https://upl.ua/uploads/2008/_9fBICnMQxDgc1KPzIpbOq9davaxTYbJN.pdf
9. Гримайло В. Автономність спорту: втрачений державою контроль над спортом на прикладі футболу. URL: <https://new.sportlex.com.ua/main/materiali/avtonomnist-sportu/>
10. Дисциплінарні правила Української асоціації футболу. URL: [https://uaf.ua/files/teka/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20\(%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20%20%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202019\)\[46830\].pdf](https://uaf.ua/files/teka/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20(%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20%20%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202019)[46830].pdf)
11. Залізко О. Спортивний арбітражний суд – альтернативний спосіб вирішення спортивних спорів. Право і суспільство. 2016. № 5. С. 190-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_5_37
12. Статут Громадської спілки «Українська асоціація футболу». URL: <https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%A3%D0%90%D0%A4.pdf>
13. Українська Асоціація футболу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%84%D1%83%D1%82%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%83